

OBŻARSTWO (170) *sb n*

obżarstwo (164), **obżerstwo** (5), **obżyrstwo** (1); obżerstwo *GrzegŚm*; obżarstwo : obżerstwo : obżyrstwo *KrowObr* (1:1:-), *WujNT* (3:1:-), *PowodPr* (2:1:1), *SkarKaz* (1:1:-).

Oba o oraz a jasne (w tym w a 5 r. błędne znakowanie).

sg *N* obżarstwo (50). ◇ *G* obżarstwa (48). ◇ *D* obżarstwu (7). ◇ *A* obżarstwo (25). ◇ *I* obżarstwem (26); -em (4), -(e)m (22). ◇ *L* obżarstwie (7). ◇ *V* obżarstwo (1). ◇ *pl N* obżarstwa (2). ◇ *A* obżarstwa (1). ◇ *L* obżarstwach (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

*Skłonność do spożywania nadmiernej ilości pokarmów i napojów; crapula Vulg, Mącz, Modrz, Calep; gula BartBydg, Mącz, Modrz, Cn; gastrimargia, ingluvies Mącz, Calep, Cn; helluatio Mącz, Modrz; popinatio Mącz, Calep; voracitatio Modrz, Cn; asotia, catillatio, cibi onere, edacitas Mącz; polyphagia Calep; appetitio, cupedia, immoderatus cibus, ligurritio, peredia Cn (170) : obżarstwo nycz nyedopuńcza nyebyefkyego czlouyekouy myfzlycz *PatKaz III* 146v; *Murm* [207]; *Mymer*¹ 35; *BartBydg* 66b; *FalZioł V* [30]v [2 r.], 32, 61, 65v; *LudWieś A4*; *SeklKat T*; *RejWiz 30 marg* [2 r.], 56v, 174v, Cc6v, Dd5; *Crapula, Obżarstwo/ y bolenie głowy które z niego przichodzy Mącz* 67b, 41c, 99d, 150b, 152d, 170b (10); *SienLek* 1v; *RejPos* 185; *BielSat C*; A iakoż tu poćiwym żywotem zwąć moy miły brácie thákie dziwne á wymyflne obżarftwá? *RejZwierc* 61v B3v, 59v [2 r.], 60v, [78²]v, 113v (11); *RejPosWstaw* [41³]; zleniałość/ rofkołzy/ obżarftwo/ czyni żołnierze niedbálemi *ModrzBaz* 118, 8, 82v, 110v, 112v, 113v, 114; *Oczko* 18v; *SkarŻyw* 484; *Mowi Chryzofom o obżarftwie/ iż to iest zwodnik z drogi zbáwienney dobrowolny. WerGość* 214; *Obżarftwo w kim fię naydzie/ fámo być nie może [...] inŕze grzechy łacno zá łobá ciągnie. WerGość* 254, 212, 231, 244, 254, 259 (10); *obżarftwo zawnŕze łzkodzi/ wŕzytkie złości z siebie rodzi. ArtKanc* S17, A10; *BielRozm* 16; *Calep* 219b, 266b, 448a, 536a, 819a, 822a; czemu [człowiek] dowćip/ á baczenié/ co nád inné beftye ma/ fwym obżarftwem ták niczemnie tráci? *KochPij Cv*; *GrabowSet H2* [2 r.], N2v; *Wiem Pánie [...] iáko Zydom ná puńczy obżarftwo záłzkodziło LatHar* 612, 130, 137, 611 marg; *SiebRozmyśl E*; *PowodPr* 72; *CzahTr* 4; *KlonWor* **2v.*

W połączeniach szeregowych (7): *KromRozm I C3*; *KrowObr* 63v; *GrzegŚm A2v*; *Bo cie tho [pożądliwości cielesne] zawnŕdy będzie wiodło ná pychę/ ná gniew/ ná pomŕtę/ ná łakomŕstwo/ ná opilthwo/ ná obżarftwo RejZwierc* 36, 138; *ModrzBaz* 56; *A poŕpolicie zabáwá wŕzytká ludzka w Swiętá/ co miałá bydź ŕtrawiona ná chwale Bożey/ ŕluchaniu Mŕzey [...] to ŕie obraca ná bieŕiády/ obżerftwo/ opilŕstwo/ ŕtroie/ tańce/ zbytki/ wŕteczności PowodPr* 51.

W charakterystycznych połączeniach: obżarstwo dziwne, nieszczęsne, plugawe, silne, sprosne, ustawiczne, wielkie, wymyŕlne, złe; obżarstwem napelńiac się, tracic się, tuczyć się; obżarstwo czynić, wzniecać, (za)szkodzi(ło) (3); prze obżarstwo ginąć, w obżarstwo obrocić się; obżarstwem utracać; w obżarstwie ćwiczyć się, kochać się, rozkrzewiac się, żyć; w obżarstwo wdawać się.

Przysłowie: RejWiz 15, Cc8; *Bo y Sálonon piŕze/ iż to dawno ŕłynie/ Ze ich więcey z obżarftwá/ niŕ od miecza zginie. RejZwierc* 136; *RejZwierc* 194; *WerGość* 205.

Zwroty: »obżarstwem grzeszyć« (1): Ktorzy ták czynią/ áczkolwiek przykazanie o Poŕcie wypeńnią/ y prawdziwie poŕzczą/ iednák przed ŕię obżarftwem grzeŕzą. WujJud 190.

»jeść i pić aż do obżarstwa« (1): o Ziemiennik/ Boże nález rącz ofiary nález przyiąć/ á łáfkáwie tych potraw pożywać/ tákże [*poganie litewscy*] iedzą y piją aż do obżárftwá onego Ziemienniká zá káždą potráwą y trunkiem wzywáiąc *StrykKron* 160.

»powściągać się od obżarstwa« (2): *SeklWyzn* Fv; Powściągaicie się od obzarftwa/ y pyañftwa od ktorego wżifitki zle á cieľne vczinki pochodzą. *SeklKat* K2.

»obżarstwa wystrzegać się« (2): żołnierze [...] proznovánia/ obżárftwá/ y wżelkiego zbytku/ áby się iáko naiádowitfzey zarázy wyftrzegáli *ModrzBaz* 118; *WerGość* 210.

Wyrażenia: »obżarstwo jedzenia« (1): LEkanie na dzieię przez fen przychodzi: z wielkiego obżárftwá iedzenia. *FalZioł* V 43.

»zbytnie obżarstwo« = *nimia crapula* *Modrz* (3): *SienLek* 61v; [*rosomak obżera się*] A czyni to ono źwierzę nád zwyczaj drugich źwierząt/ ktore do fytości tylko iedłá y pícia vzywáią/ nie do zbytniego obżárftwá [*non ad crapulam*]. *ModrzBaz* 52, 56.

Szeregi: »łakomstwo i obżarstwo« [*szyk* 7:2] (9): *BierRaj* 18v; [*gorzałka*] iest fwięte lekarstwo Odeymuie obzarftwo Y łakomftwo. *LudWieś* B4; *Mącz* 142d; obaczyli y łakomftwo y obżárftwo y ine niepotrzebne á niepoćiwe przypadki cieľne fwoie. *RejZwierc* 73, 67, 68; *LatHar* +++, 129; *SkarKaz* 458b. [*Ponadto w połączeszeregowych 4 r.*]

»obżarstwo i niemierność« (1): Błogofławieni fą/ Pánie Boże wżzechmogący/ [...] ktorzy mieszkáią w niebiefkich páłacách twoich. Nie máłz tám [...] obżárftwá y niemierności *LatHar* 598.

»obżarstwo i (a, albo) opilstwo« [*szyk* 28:7] (35): *SeklWyzn* Fv; *SeklKat* G3; [*św. Augustyn o sobie*] obroćiły się moje oczy ku Bogu nie ku opilftwu/ álbo obżárftwu *BielKron* 160v; *Mącz* 154c; Słuchayże ty on nędzarzu co ten dzień fwięthy obchodził obżárftwem/ opilftwem/ piškánim/ bębnánim/ á márnym próznovániem. *RejAp* 11; A o tych co się obżárftwem á opilftwem báwią/ żadney Pan opátrności nie raczy mieć. *RejPos* 185, 82v [2 r.], 138v, 185; Obżárftwo opilftwo y wżytko łotroftwo/ To iuz v fwowolnych wżędy tego mnoftwo. *RejZwierc* 220v, 34v, 61 [2 r.], 63v, 71, 75 (13); Książdz Doktor Iákub Wuiek z Wągrowcá [...] był przeciw obżárftwu á opilftwu swiátá dżiśiefyżego *WerGość* 211, 203, 204, 209, 210, 221, 244; *LatHar* 259; *WujNT* 279; świadczy piľmo: iż mnoftwo ludzi ginie obżárftwem ábo opilftwem^m. *PowodPr* 71, 17. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»obżarstwo i (a, albo) pijaństwo« = *voracitatio et ebrietatio* *Modrz* [*szyk* 12:4] (16): *SeklWyzn* Fv, g2; *SeklKat* K2; *Mącz* 22c, 312b, 402d; ták wyznawamy/ iż nim bárziefy gáni Pan w ludziách obżárftwo/ pijañftwo [...] tym bárziefy y więcey teź nam Chrześciáñfki poľt zaleca. *WujJudConf* 189v; Ciáło lepak ktoreby miáło być czyľtym przybytkiem ábo koľcioľem Duchá fwiętego/ bywa pomázano obżárftwem y piyañftwem. *RejPosWstaw* [110³]v, [41³]v; *ModrzBaz* 54; *WerGość* 267; *LatHar* 116, 117; Nie winoć/ áni piwo/ áni mięľo pokala człowieká: ále złe vzywánie tych rzeczy; obżárftwo/ pijáñftwo/ niepoľfuzieńftwo/ y wzgárdá koľcioľá Bożego. *WujNT* 151, Aaaaa4; *SkarKaz* 120b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»zbytnie opijanie i obżarstwo« (1): Aleć to [*zarażenie*] nie iedno od powietrza/ á częściefy fnađz od zbytniego opijánia y obżárftwá. *SienLek* 61v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Przen (9) : ktorzy [...] w obżerftwách/ w cudzołoftwách/ y w gámráctwách leżą/ iáko ieft wftyłhka ordá kxiężey Papielkiewy, Ci tefz tego Báránká Páná Iezu Kryłtá nieprętko iedzą *KrowObr* 186v.

W przeciwstawieniu: »obżarstwo ... głód« (1): iam obżárftwá włuchał/ á ty głodem bywafz morzony *LatHar* 269.

Szeregi: »obżarstwo i opilstwo« = *crapula et ebrietas PolAnt, Vulg (2): BibRadz Luc 21/34*; A mieycie fię ná pieczy/ áby kiedy nie były obciążone łercá wálze obżárftwem y opilftwem/ y łtáraniem tego żywota *WujNT Luc 21/34*.

»obżarstwo a (ani, i) pijaństwo« (5): *PatKaz III 146v; RejPosWstaw 44; WerGość 210, 267*; Przetoż się wiáruymy/ á nie obciążaymy/ łerc náfzych obżárftwem/ áni też pijańftwem/ rołkołzy/ przełtańmy/ Páná w tym łluchaymy. *ArtKanc A10v*.

Synonimy: *apetyt, łakomstwo, opilstwo, ożralstwo*.

Cf **OBŻARŁOŚĆ**